

köszönettel és elismeréssel adózunk a szorgalmas szerzőnek e szép tanulmány megírásáért s. ily előkelő helyen való megjelenéséért. Méltó társa ez a Dévay B. Mátyásról szóló s ugyanott megjelent kiválóan szép tanulmánynak. Bárcsak többen is követnők protestáns egyházi és irodalmi életünknek a külföldön való ismertetésében. Protestáns egyházi és nemzeti irodalmi czélt szolgálunk ezzel egyaránt.

Sz. M.

Nielsen Frigyes: A keresztyén egyház történetének vezérfonala. Dán eredetiből fordította *Szeberényi Lajos Zs.* békéscsabai evang. lelkész. A Luther-Társaság kiadása. Budapest, 1907. Hornyánszky V. nyomása. 234 lap. Ára füzve 2 K.

Dr. Nielsen Frigyes, előbb kopenhágai theologiai tanár, most Aarhus püspöke, a skandináv protestantizmus legjelesebb történetírója, ki több egyháztörténelmi munkát irt. A kézalatti mű rövid összefoglalása a szerző több kötetes nagy egyháztörténelmi munkájának s ebben a rövidített alakjában immár öt kiadást ért. Ezt a kisebb egyháztörténetet fordította le Szeberényi és adta ki a Luther-Társaság.

Fordító és kiadó jó munkát végeztek ez egyháztörténelmi mű kiadásával. Először azért, mert ez a könyv pozitív evangéliomi szellemben van írva. Szerzője hisz az isteni kijelentésben és Jézus Krisztus valóságos istenfiúságában. Ezért a könyvében élet- és erőteljes keresztyén szellem lüktet, mely helyes keresztyén érzéssel tudja feltüntetni a valódi keresztyén szellem és egyház életét a történelem folyamán. Élet és melegség van a könyvben, melyből tanulni és épülni lehet. Másodsor azért is nyereség e könyv megjelenése irodalmunkban, mert a nálunk csekély számban levő népszerűítő egyháztörténelmi irodalmunkat gazdagítja. Nem tankönyv, nem is tudós és kritikai egyháztörténelem, hanem egyszerűen népszerű egyháztörténelem; de azért sokat tanulhatnak belőle theologusok és nem-theologusok, a mennyiben a keresztyén szellem vallási és erkölcsi gazdagságát, az evangéliom életnemesítő és társadalomjavító erejét kiváló érzéssel tudja feltüntetni.

Egészséges iránya és evangéliomi keresztyén szelleme mellett előnye e munkának a színes, jellemzetes előadás, mely ritka ügyességgel tudja kitüntetni mind az egyének és irányok, mind a tanok és intézmények jellemző vonásait. Találó idézeteket közöl a nagy egyházi alakok mondásaiból, jelszavai-
ból. Így pl.: „Két dolog szükséges, hogy a Szentírást megérthessük: tanulmány és imádság“ (Origenes). „Nekünk nem

a kornak, hanem az Úrnak kell szolgálnunk“ (Athanasius). „Úgy éltem köztetek, hogy tovább is élhetnék szegyenkezés nélkül; de a haláltól sem félek, mert van kegyelmes Urunk“ (Ambrosius). „A Szentírás mélysége oly nagy, hogy naponként tovább haladhatnék ismeretében, még akkor is, ha gyermekkorom óta a legnagyobb nyugalomban, a legnagyobb hévvel és a legigazabb lelki odaadással csak ezt olvastam volna“ (Augustinus). „Mindazt, a mit Isten nekünk a saját szükségleteinken felül adott, tulajdonképpen nem nekünk adta, hanem csak ránk bízta, hogy fordítsuk a szűkölködők javára“ (Augustinus). „Tedd házatod templommá, mert számolnod kell családod és cselédeid üdvösségéről“ (Chrysostomus). „Róma az egyház anyja, nem pedig annak ura. Szent Péter feladata, hogy mint az anya gondoskodjék az egyházzal és ne akarjon a felett uralkodni. Jobban félek a pápai uralomvágytól, mint a méregtől és kardtól“ (Szent Bernát). „Ha a mennyei otthon lángja kigyúlad bennünk, nem érezzük a hideget.“ „Ne kívánjatok többet, mint a mennyi ételre és ruhára szükséges, mert a mi ezen felül van, azt a szegényektől lopjátok el.“ „Mindig vidám arczot mutassatok, mert Isten emberének bensőleg kell szomorkodnia a bűnei felett.“ „A mi kiváltságunk, hogy ne legyen semmi kiváltságunk, hanem mindenkinek engedelmessédjünk és magunkat kisebbeknek tartjuk másoknál“ (Szent Ferencz). „Ez az olasz ökör (Aquinoi Tamás iskolai gúnyneve) meg fogja hódítani egykor még az egész világot. mivel az egész világ visszhangozni fogja az ő tudományát“ (A. Tamás egyik tanárának a jóslata). „Úgy kerültél a pápai székbe, mint egy róka; úgy fogsz uralkodni, mint egy oroszlán; de aztán úgy fogsz meghalni, mint egy kutya“ (Jóslat VIII. Bonifaciusról). „Avignonban ordít a Minotaurus, de ebben a labirintban nincs Ariadne fonal. Csak aranynyal lehet megfékezni a szörnyet, csak azzal lehet hozzá bejutni. Aranynyal meg lehet nyitni a mennyet, aranyért meg lehet venni a Jézus Krisztust“ (Petrarca). „Úgy fognak egymás feje fölött röpködni, mint a nyári madarak és határozataik olyanok lesznek, mint a pókháló“ (Husz János a konstánczi zsinat tagjairól). „Ima és csendes elmélkedés által könnyebben megtaláljuk az Istent, mint tudományos vitatkozás által... A mily mértékben szeretjük az Istent, olyan mértékben ismerjük meg őt... A szeretetben bírjuk az Istent és a szeretet által ismerjük meg őt, mert az Isten szeretet“ (Mysticusok). „X Leo pápa vigan mulatott, míg hivatásának dolgait Szent Péterre bízta“ (Erasmus). „Erasmus le tudja leplezni a rosszat, de nem tudja föltárni a jót s nem tud bennünket az ígért földére vezetni“

(Luther). „Az Úr azért bízta reá (Szent Péter utódjára) a nyáját, hogy azt zöld mezőkön legeltesse, nem pedig, hogy azt megnyirja“ (Vyclef). „Nem akarom, hogy az evangéliomért erőszakkal és gyilkolással harcoljanak. A világot az ige győzte meg. Az egyházat az ige tartotta meg, az igének kell azt lábra állítani is.“ „Jó cselekedetek nem teszik az embert jóvá és kegyessé; de a jó és kegyes ember jó cselekedeteket művel“ (Luther). „A keresztyénség nem egyéb, mint Isten kegyelme által biztosított élet. Krisztust ismerni annyi, mint ismerni a jótéteményeit“ (Melancton). „A tan az egyház lelke, de a fegyelem annak idege és ezzel egyesítettnek a test tagjai. Fegyelem nélkül nincs polgári társadalom, nincsen család. Egyházi fegyelem nélkül nincs egyház“ (Kálvin). „Ha valami fehér, de az egyház azt mondja, hogy fekete, nekünk is feketének kell azt tartanunk“ (Jezsuita jelszó). „A mi Urunk Jézus szegény király lenne, ha a kegyelem országának nem volnának más tagjai, mint a kik az úgynevezett lutheránus egyház szűk határaiban élnek“ (Spener). „Hűsz esztendő mulva nem lesz a keresztyén Istennek még egy öreg embere sem“ (Voltaire). „Úgy jövünk be, mint a bárányok és uralkodni fogunk, mint a farkasok; de kikergetnek bennünket, mint a kutyákat és mi visszatérünk, mint a sasok“ (A jezsuiták magukról).

Ezek az idézetek nagyon élénkítik e különben is színesen, eleve séggel írott népszerű egyháztörténetet, melynek magyar fordítása is kielégítő; de magyarosság és folyékony-ság szempontjából, sajnos, nem kifogástalan. Ám azért e nem elég magyaros öltözet mellett is Nielsen egyháztörténete nagyon jó népszerű egyháztörténet, a melyből sokat lehet okulni és épülni. A könyv kiállítása csinos, nyomása tiszta, ára jutányos.

Sz.

Prohászka Ottokár: Modern katolicizmus. Budapest, 1907, a Szent István-Társulat kiadása, 71 lap, ára 1 K.

A Szent István-Társulat a folyó évben külföldi mintára a hitvédelmi füzeteknek oly sorozatát nyitotta meg, melyben a hitigazságoknak a tudomány vivmányaival való összhangját kívánja a művelt közönségnek bemutatni. Ennek a kiadványsorozatnak első füzeté a Prohászka „Modern katolicizmus“-a.

Prohászka, a korábbi theologiai tanár, s most székesfehérvári püspök, a magyar klérus legtanultabb, legelokven-sebb és legtevékenyebb tagjainak egyike. Ír, prédikál, szónokol, agitál, a hol csak szerét ejtheti. Nagy irodalmi, szónoki és társadalmi tevékenységének ez a vezérelve: „Teljesen keresztyén alapon állni a hit és erkölcs dolgában, de a XX. szá-